

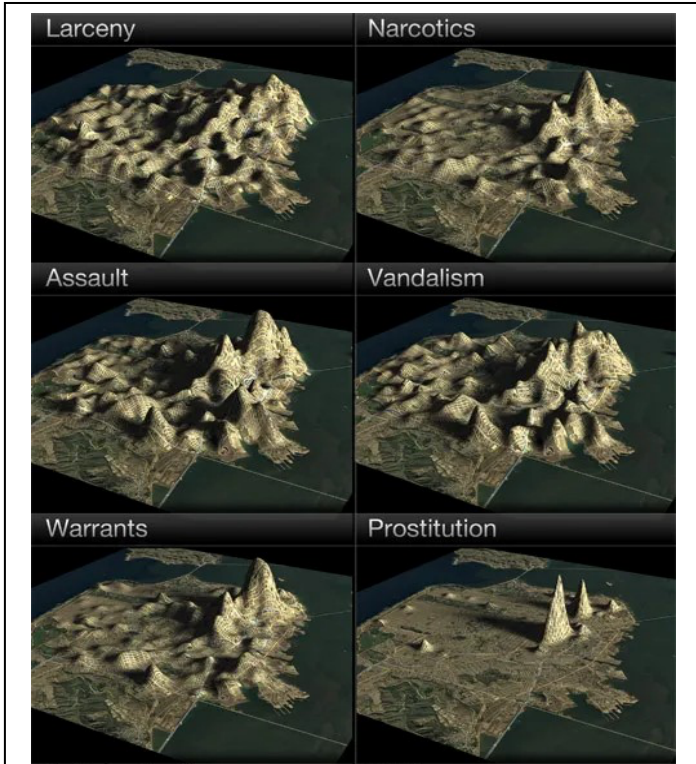
YARGIDA ‘GÖZLERE KONUŞMAK’

ADLI İSTATİSTİKLERİN ANLAMLILI VERİ SETLERİ OLARAK İŞLENMESİYLE GELİŞTİRİLECEK YARGI HİZMETLERİNİN ULUSAL KALKINMAYA STRATEJİK DESTEĞİ

Av. Burhan Uyan

Yeryüzündeki tüm canlılardan farklı gelişerek edindiği deneyimleri ‘bilgi’ haline getirip, bu bilgileri aktardığı kendinden sonraki nesillerin daha başarılı, güçlü ve etkili şekilde işler yapabilmesini sağlayan Homo Sapiens; zaman içinde biriktirdiği olağanüstü miktardaki bilgilerin bir bakışta anlaşılabilirliği için resimler, grafikler, infografikler, görsel iletişim tasarımlar, 2 ve 3-Boyutlu veri görselleştirme gibi disiplinler arası bir ‘bilgi aktarım’ seviyesine ulaştı. Günümüzde bilgi; büyük veri yönetim sistemlerine aktararak yapay zekalı bulut bilişim sistemlerinde işleniyor ve zaman ve coğrafi koordinat katmanları da eklenerek anlık veri görselleştirilmesi yoluyla bugün ve gelecek için karar vericilere ve uygulayıcılara benzersiz bir düşünsel zenginlik sunuyor.

Gelinen noktada biyolojik zekaları katbekat aşan yapay zekalı bilgi işleme sistemleri sayesinde veri görselleştirme kavramı, karar verme süreçlerinde yeni yetkinlik alanları açacak şekilde öne çıktı. Artık zaman ve coğrafi koordinat katmanları eklenen verilerin görselleştirilmesi, incelenen döneme ve alana ilişkin daha önceden tesbit edilemeyen bağlantıları görebilme, yeni tahminleme (geleceği görebilme?) yolları açtı. Böylece verilerin odaklanması yoluyla, etkili oldukları döneme ilişkin sosyal-kültürel-ekonomik hareketliliklerle ilgili bir çok şeyi en hızlı şekilde -görerek- kavramak mümkün hale geldi. Sonuçta verinin işlenmesi ve görselleştirilmesi ile bilgi, geçmiş ve bugünkü zamanlara -gözden kaçanlar ve kaçırılanlar da dahil- tanıklık edebilme yolunu açabildi.

**COĞRAFİ KOORDİNAT VE ZAMAN KATMANLARI
EKLENMİŞ SUÇ VERİSİ İSTATİSTİKLERİNİN
3-BOYUTLU GÖRSELLEŞTİRİLMESİ ÖRNEĞİ**

Nesiller boyu derlenen bilgiye sistematik bir şekilde yaklaşarak görselliğin -gözü hızla yakalayan ve içeriği kolay anlaşılır hale getiren-gücünden uzun süredir yararlandığını biliyoruz. Genel bir kavramı, süreci, birikimi, istatistikî veriyi, kısaca bilgiyi hedef kitleye anlatmanın en etkili yollarından biri olan görsellikten yararlanmanın yani veriyi görselleştirmenin genel amacı, görsel kavramı tetikleyerek, veri üzerine düşündürmek, örüntü yakalamak, karmaşık verilerden daha kolay anlam çıkarılmasını sağlamak ve izleyiciyi ikna etmektir. Dolayısıyla veri görselleştirme, anlamı kolay anlaşılır ve kalıcı hale getirebilmek için görsellerle çarpıcı bir bağlam kurar.

Verinin toplanmış hali olarak adlandırabileceğimiz istatistik bilimine yaklaşım, ülkemizde Geç Osmanlı ve Erken Cumhuriyet dönemlerinin bürokratik anlayışını güçlendirmek için kullanıldı; Hesap verebilirlik, kalkınma

hedefleri, ilerleme düzeyi gibi ölçütler, ikna edici yöntemlerle gösterilip sunulması gereken bir görev tanımına dönüştü. Ve elbette hukuk daha 1800’lerde bile tüm bu istatistiklerin ve veri görselleştirmenin esaslı bir parçasıydı.

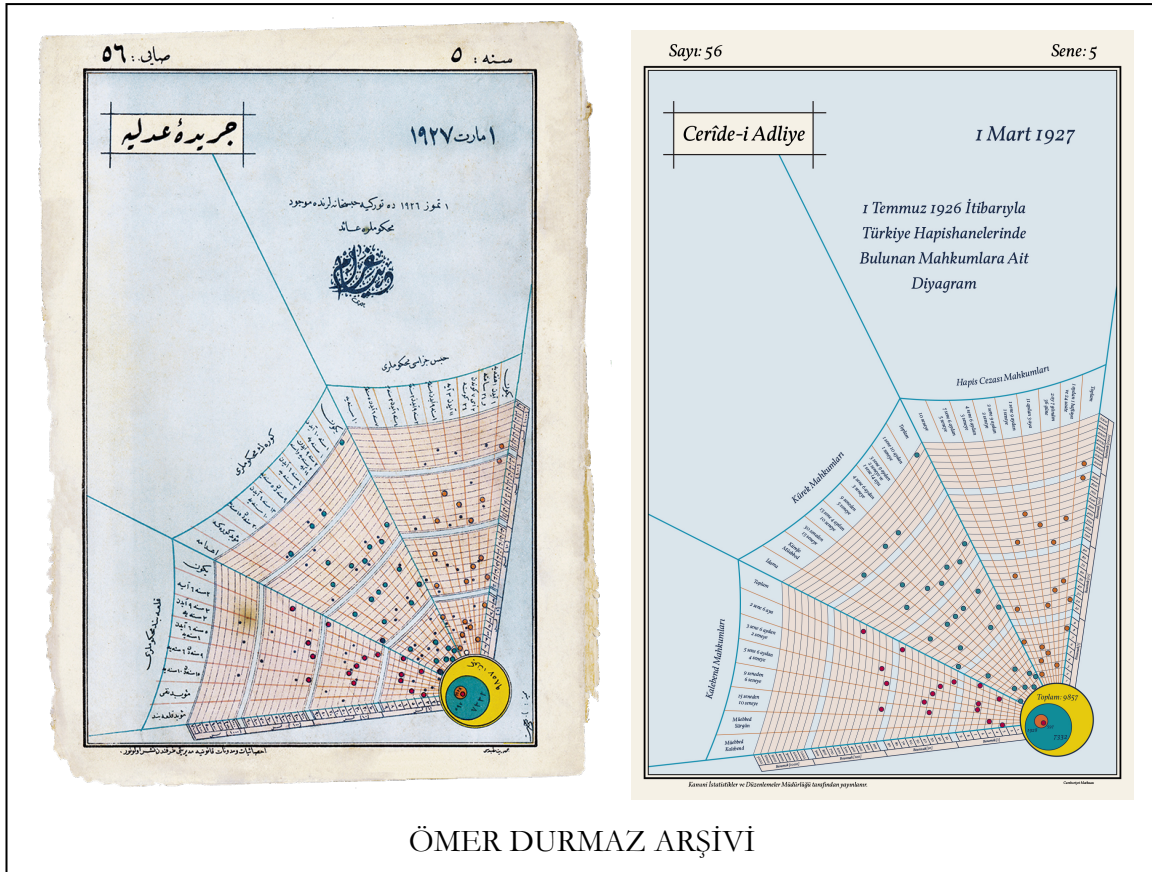
“...Bizim amacımız şu: Yargı sistemini, kalkınmamıza stratejik destek verir hale getirmek...”

Av.Mehmet GÜN – DAHA İYİ YARGI DERNEĞİ Başkanı

Daha İyi Yargı Derneği'nin 2024-2025 Adli Yılı açılışında üzerinde durduğu/farkındalık yaratmaya çalıştığı temanın Adli Sicil istatistikleri olmasının nedeni, bu istatistiklerin hukuk, ekonomi, sosyolojik ve kültürel bakımlardan stratejik önemde olmasıdır. 02 Eylül 2024 tarihinde yayınlanan Raporu göre: “... Ekonomik güçlenme ile milli gelir ve refah artışı, makro düzeyde yönetim kararlarının âdil, isabetli ve zamanında alınması

ile, mikro düzeyde ise tedarik zincirinden nihai ürünün tüketilmesine kadar üretim ve tüketim zincirindeki tüm hukuki ilişkilerin sağlıklı ve verimli işlenmesi ile mümkündür. Bunu sağlamak ise tüm ekonomi aktörleri arasında ortaya çıkması doğal olan uyuşmazlıkları etkin olarak çözmeye, yargının bu görevini etkin olarak yerine getirmesine ve her alanda ve herkese karşı hukukun üstünlüğünü gerçekleştirmesine bağlıdır... adalet istatistikleri, ekonomiyi doğrudan ve dolaylı etkileyen ilişkilerde ortaya çıkan uyuşmazlıklara ve yargının bunları çözmekteki başarısına ilişkin sağlıklı veri üreterek, ekonomik gücümüze, rekabetçiliğimize ve refahımızı artırmaya stratejik katkı sağlayabilir. Bu nedendir ki adalet istatistiklerinin, ülkemizin kalkınmasına stratejik destek verecek kapsam ve düzende hazırlanması stratejik önem taşır...”

Türk hukuk tarihinde yayınlanan en eski odaklanmış yayın ilk defa 1873 yılında Cerîde-i Mehâkim adıyla haftalık olarak yayımlanmaya başlanmış olan, 1901'den sonra Cerîde-i Mahâkim-i Adliyye, 1906 yılının başlarından itibaren ise Cerîde-i Adliye olarak yayımına devam eden, 76. sayıya kadar eski Türkçe yayımlanan, 77. sayıdan itibaren Latin harfleriyle çıkmaya başlayan, 1930'da adı Adliye Cerîdesi, 1944'te Adliye Dergisi, 1946'da da -halen bu adla yayınlanan- Adalet Dergisi olan yayındır. Geç Osmanlı ve Erken Cumhuriyet döneminin en nitelikli hukuki veri görselleştirme çalışmaları, 1873'ten itibaren çıkmaya başlayan Cerîde-i Adliye'nin [Adliye Dergisi] 1924-1927 yılları arasındaki sayılarının kapaklarında görülmektedir.

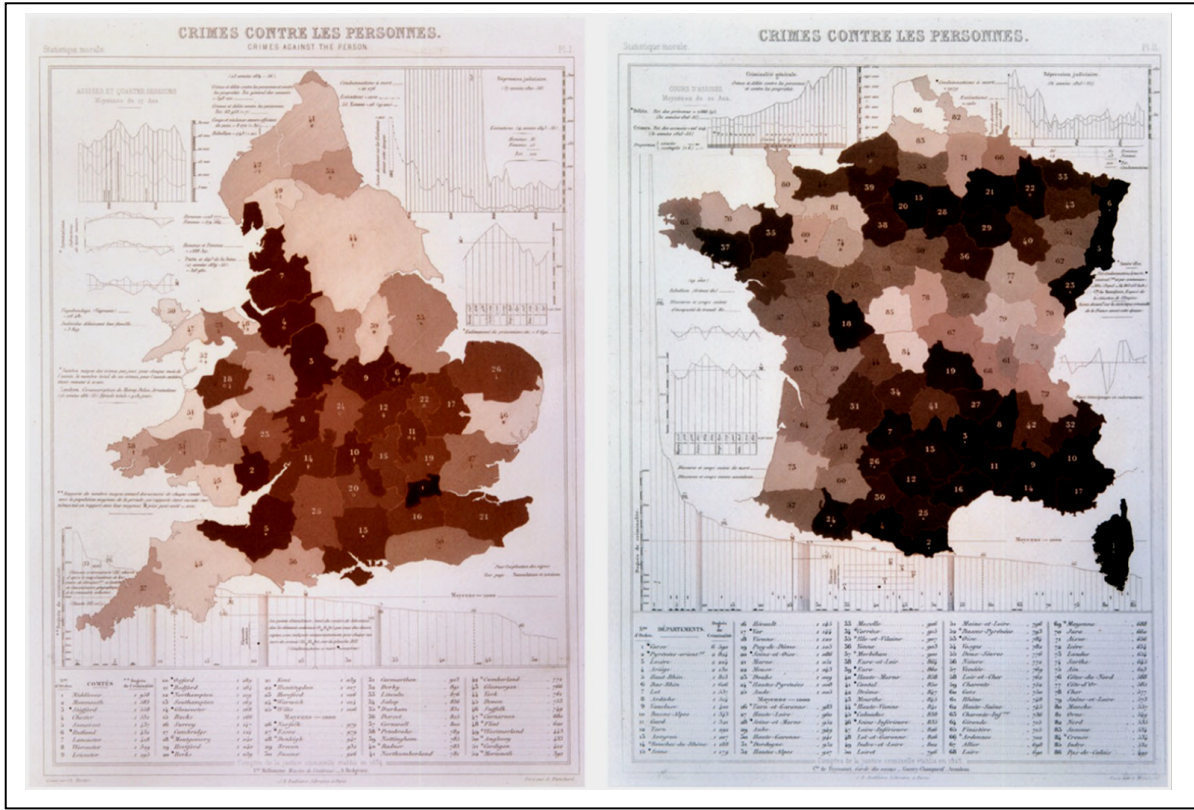
“Erken Cumhuriyet Döneminde Grafik Tasarım: Ulusun İnşasında Bilgi Grafikleri Ve Veri Görselleştirmenin Önemi” kitabında Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü öğretim görevlisi ve DEÜ Bayrakbilim ve Türk Bayrakları Müzesi kurucu müdürü, ‘Gözlere Konuşmak’ sergisi küratörü Sayın **Öğr.Gör.Ömer DURMAZ** ilginç bilgiler veriyor: “...II. Meşrutiyet’in ilanı, Osmanlı bürokrasisi ve özellikle de adliye için bir dönüm noktasıydı. Adliye bürokratları, adlî sistemin iyileştirilmesi için ileri derecede gayret gösterdi. İdareciler, iktidar çekişmeleri ve malî açmazlar yumağında hukuksal sorunlara yanıt ararken, Adliye Vekâleti’nin [Adalet Bakanlığı] modernleşmesi yolunda da önemli adımlar attı. Kurumun hazırladığı adliye dergisi de yeni düzenlemelerin duyurulduğu önemli bir iletişim kanalıydı. Adliye Vekâleti İhsâiyât ve Müdevvenât-ı Kanuniye Müdüriyeti [Adalet Bakanlığı Kanuni İstatistikler ve Düzenlemeler Müdürlüğü] tarafından çıkarılan ve Cumhuriyet döneminde Adalet Bakanlığı’na değişik adlarla 16 yayımı sürdürülen Cerîde-i Adliye dergisi, kanunlarla ilgili konulara açıklık getirmeyi amaçlıyordu. Derginin ilk sayısında yayın ilkeleri açıklanırken adliye teşkilatının geçirmekte olduğu reform sürecine de atıflarda bulunulmuştu. Yayın kurulu yazısında, mahkeme sisteminin yenilenmesini dönemin en önemli gelişmesi olarak yorumlamış, adlî hayatı olumlu yönde etkileyecek gelişmeleri her zaman destekleyeceklerini belirtmişti. Dergi yönetimi ayrıca, adlî iktisadî kaynakların, suç ve suçluyla ilgili bilgilerin doğru yönetilebilmesi için Adliye Vekâleti’nin İstatistik ve Neşriyat Müdürlüğü’ne istatistik grafikleri hazırlattırıyordu... Görsel okuryazarlığı dikkate alan öncü yaklaşımın gerçekleştirilebilmesi için detaylı veri analizlerinin yapıldığı anlaşılmaktadır. İcra, gelir-gider muhasebeleri, gelen-giden evrak, suç istatistikleri, suçlu demografileri ve müfettiş raporları gibi karmaşık bilgilerin hızlı bir şekilde anlaşılıp özümsebilmesi için, verilerin grafikleştirilip sunu haline getirildiği görülmektedir. Söz konusu veri görselleştirmeleri oluşturulurken duyulan nesnel ve estetik kaygılar, şaşırtıcı biçimde günümüzdekilerle örtüşmektedir...”

ÖMER DURMAZ ARŞİVİ

1864 yılında İngiltere ve Fransa’daki suç ve sosyal davranışları karşılaştıran detaylı haritalar ve grafikler içeren “Statistique Morale de l’Angleterre Comparee avec la Statistique Morale de la France” adlı eseriyle Fransız Avukat Andre-Michel Guerry, suç ve sosyal davranışların istatistiksel analizini yapan ilk kişilerden biridir. Guerry’nin suç ve eğitim gibi sosyal verileri, haritalar ve grafiklerle görselleştirmesi çalışmaları, modern veri görselleştirme tekniklerinin öncüsü olarak kabul edilir. Suç Haritaları, Eğitim Haritaları, Grafikler hazırlayarak; Suç Oranlarının Sabitliği, Eğitim ve

Suç İlişkisi, Mevsimsel Suç Oranları, Coğrafi Suç Dağılımı, Cinsiyet ve Suç gibi hukuk alanında daha önce düşünülmemiş yeni ölçütler -ve çok değerli yeni karar verme fırsatları- oluşturdu.

Çalışmalarında Tanımlayıcı İstatistikler, Çıkarımsal İstatistikler, Korelasyon Analizi, Haritalama ve Veri Görselleştirme, Regresyon Analizi yöntemlerini kullanarak sosyal bilimler ve kriminoloji alanında çalışmaların temelini oluşturan, modern istatistiksel analiz tekniklerinin gelişimine önemli katkılarda bulunan Avukat Guerry, kriminoloji, sosyoloji ve modern sosyal bilimlerin gelişmesine yol açan 'ahlaki istatistiklerin' kurucusu olarak kabul edilir.

Ülkemizde Adli Sicil istatistiklerinin sınırlı verilerinden hareketle zaman ve coğrafi koordinat katmanları da eklenerek stratejik faydalara imkân veren güncel yargısal durum analizi yapabilmek, geliştirici projeler üretebilmek mümkün olamamaktadır. Adalet Bakanlığı'nın UYAP sistemi sayesinde ülkemizin tüm yargısal verileri elinde olan tek yetkili resmi kurum olarak kişisel verilerden arındırılmış yargısal verileri güncel veri paketleri halinde paylaşması durumunda -yapay zekalı teknolojilerin de kullanılmasıyla- yargı sisteminin yanında bir çok sosyal ve ekonomik sorunun da çözülmesini sağlayabilecek olağanüstü ayrıntılı sonuçlar elde etmek mümkün hale gelebilecektir.

Daha İyi Yargı Derneği'nin destekleyicilerinden olduğu, hukukçu ve mühendis gençlerimizin yargı sistemimizi geliştirici projeleri yarışması olan Lexathon'da, birkaç yıldır olağanüstü başarılı, yepyeni hukuki çözümler üretilmekte ancak bu sonuçlar resmi olarak kullanılamamaktadır. Bu gibi uygulamaları doğru biçimde besleyecek, eğitecek Adli Sicil Veri Setlerinin yayınlanması halinde bir çok yenilikleri ortaya koyabilmek ve yargıyı ekonominin stratejik gücü haline getirerek ülkemizi ileri götürebilmek mümkün olabilecektir.

Keza ülkemizde makine öğrenmesi, yapay görü, öngörü ve veri analitiği, optimizasyon, nesnelere interneti, robotik süreç otomasyonu, doğal dil işleme, diyalogsal yapay zeka ve üretken yapay zeka gibi çok önemli konularda ulusal ve uluslararası alanda çalışmalar yapan 350'den fazla girişimci firma var. Ülkemiz böyle bir kaynağa sahip olduğu halde, yargı sistemimizdeki sorunların pratik olarak çözümünde bu kaynaktan aktif biçimde yararlanılamaması, günümüzde büyük bir eksiklik. Adli Sicil istatistiklerinin güncel veri setleri halinde yayınlanması durumunda geliştirilebilecek hukuki sistemlerin sadece ülkemizde değil diğer ülkelere uygun revizyonlarla geliştirilerek dünyanın her yerinde kullanılabilir sonuçlar doğurması -hatta çözüm ihracı- dahi mümkün hale gelebilecektir.

Adalet Bakanlığı'nın en azından deneme amacıyla güncel veri setleri yayınlaması veya bu veri setlerini önceden belirlenmiş projelerde kullanılması için paylaşması halinde, yukarıda sayılan faydaları sağlayacak çeşitlilikteki çalışmalarda kullanılması, yargı sistemimizin sorunlarının çözülmesini sağlamak bakımından yepyeni yollar açılmasına imkan verecek, keza insan kaynağımızın hukuk zihni kapasitesinin zenginleşmesini de sağlayacaktır. Son zamanlarda UYAP sistemine RPA/Robotik Süreç Otomasyonu benzeri sistemler ile yapay zeka içeren sistemler eklendiğine ve bu çalışmaların geliştirileceğine dair yapılan açıklamalar gelecek adına sevindiricidir.

Yargı sisteminin ülkemizin kalkınmasına stratejik destek verilebilmesi için Adli Sicil istatistiklerinin doğru veri setleri ile işlenmesiyle okuyucu dostu, sistemi iyi anlatan, bölgesel, sektörel ve sosyal ayrıntıların öngörücü ĥekilde analizini içeren uygulamalar geliştirilmesi gerektiğine, 2024-2025 Adli Yıl döneminde 1800'lerin ulusal ve uluslararası örneklerdeki veri işleme yaklaşımının üzerine çıkmak zorunda olduğumuza, tüm bunları yapabilecek her türlü teknik ve entelektüel kaynağa ve vizyona sahip olduğumuza kuvvetle inanmaktayız.

KAYNAKÇA

- <https://www.denizcemonduygu.com/2017/05/adaletin-olcusu/>
- https://www.dahaiyiyargi.org/wp-content/uploads/2024/09/Daha-Iyi-Yargi-Dernegi-2024-2025-Adli-Yili-Kamuoyu-Duyurusu_-02092024.pdf
- <https://dougmccone.com/blog/2010/06/05/if-san-francisco-crime-was-elevation/>
- <https://adaletdergisi.adalet.gov.tr/tarihce.html>
- <https://turkiye.ai/girisimler/>
- <https://lexathonturkcell.ogrencikariyeri.com/>
- [GuerryLife2-SocSpectrum \(1\).pdf](#)
- Bu yazının hazırlanmasında henüz basılmamış “ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİNDE GRAFİK TASARIM: ULUSUN İNŐAASINDA BİLGİ GRAFİKLERİ VE VERİ GÖRSELLEŞTİRMENİN ÖNEMİ” kitabını geniş bir kaynak olarak bizimle paylaşma nezaketini gösteren, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü ğretim görevlisi ve DE Bayrakbilim ve Türk Bayrakları Müzesi kurucu müdürü, ‘Gözlere Konuşmak’ sergisi küratörü Sayın **Öğr.Gör.Ömer DURMAZ** Beyefendi ile “ADALETİN ÖLÇÜSÜ: CERİDE-İ ADLİYE KAPAKLARINI YORUMLAMAK” makalesinden ve diğer çalışmalarından yararlanmamıza izin veren, veri görselleştirme alanında ülkemizin tanınmış uzmanlarından Sayın **Deniz Cem NDUYGU** Beyefendiye minnettarlığımızı sunuyoruz: Onlar olmasaydı hukuk tarihindeki veri görselleştirme konusunda bu kaynaklara ve değerlendirme bilgilerine ulaşamazdık.